

AİLE SOSYOLOJİSİ

KISA ÖZET

KOLAY AÖF

AİLE SOSYOLOJİSİ

1. Ünite - Sosyolojik Yaklaşımlar Temelinde Aile Kuramları

AİLE SOSYOLOJİSİNDE FARKLI KURAMSAL YAKLAŞIMLAR VE NEDENLERİ

Felsefenin temel dört çalışma alanı vardır. Bunlar sırasıyla ;

- ✓ “Metafizik”,
- ✓ “Epistemoloji”(Bilgi Kuramı),
- ✓ “Ontoloji” (Varlıkbilim) ve
- ✓ “Ahlak”tır.

Özellikle ontoloji ve epistemolojiden birçok bilimsel kavramı tanımlamada yararlanılır. Ayrıca Bilgi Kuramının da “bilginin kaynağı” ve “bilginin değeri” olarak iki temel alanı vardır.

Bu bağlamda epistemolojik olarak, bilginin kaynağını “akıl” olarak görmek Rasyonalizm;

- “deney” olarak görmek Ampirizm;
- “sezgi” olarak görmek Intuitionism Sezgicilik;
- “fayda” olarak görmek Pragmatizm olarak anılır.

Çoğu zaman kuram ve yaklaşım kavramları aynı anlamda veya birlikte kullanılırsa da aralarında felsefi olarak ayırım bulunduğu ve kuramların daha çok epistemolojik; yaklaşımların ise, daha çok ontolojik içerik taşıdığı belirtilmelidir. Sosyolojideki kuramsal yaklaşımların, modernist çerçevede “Sembolik Etkileşimcilik” gibi daha mikro yaklaşımlardan, “İşlevselcilik” ve “Çatışmacılık” gibi daha makro yapısal yaklaşımlara doğru genişlediği ve hatta son yıllarda sosyolojiye meydan okuyan feminist ve postmodernist yaklaşımlarla da zenginleştiği söylenebilir.

Sembolik Etkileşimci Yaklaşım

Psikolojik gelenek içinde gelişen bir sosyoloji ekolü olarak da adlandırılan bu kuramsal yaklaşımın tarihsel analizinin epistemolojik olarak Amerika’da yaygın kabul gören pragmatizm içinde geliştiğini göstermektedir. Hatta bu yaklaşımın 18yy. İngiliz Ahlak felsefecilerine kadar izlerinin sürülebildiği ve William James (1842-1910) ve John Duvey (1859-1952) gibi 20. yüzyıl eğitimci ve psikologları tarafından geliştirildiği belirtilmelidir. Bu yaklaşımı sosyolojiye taşıyan en önemli savunucuların başında George Herbert Mead (1863-1931) ve onun öğrencisi Herbert Blumer gelmektedir. Ayrıca Charles Horton Cooley (1864-1929) ve William Thomas (1863-1947)’da bulunmaktadır. Herbert Mead’in izleyicisi olarak Blumer (1962)’in temel iddiası, insanların öncelikle karşılındakinin davranışını yorumladıkları ve daha sonra eyleme karar verdikleri yönündedir. Ona göre insanlar araya yorum süreci girmeden doğrudan eyleme geçmezler. Bu yorumlama ve anlamlandırma sürecinde ise, kuşkusuz semboller ve işaretler önem kazanır. Bu yüzden bu yaklaşıma Sembolik Etkileşimcilik denilmiştir.

Sembolik Etkileşimcilik ve Aile

Tüm dünyadaki geleneksel anlayış aile birliğinin bir kez kurulduktan sonra yaşam boyu sürdürülmesidir. Bu anlayışla uyumlu olarak boşanmalar ise ahlaken kabul edilmesi güç olmanın yanı sıra toplumun genel değer yargılarına bir meydan okuma ya da ebeveyn olarak sorumluluklardan kaçma olarak görülür. Ancak geleneksel birçok değer ve tutumlardaki genel değişmelere bağlı olarak aile konusundaki sembol ve değerlerde de bazı değişimler olduğunu da kabul etmek gerekir. Bu bağlamda Sembolik Etkileşimci yaklaşımın aile ve boşanma konusundaki görüşlerini daha iyi anlayabilmek ve “duygusal doyum” ve “aşk sembolü” başta olmak üzere bazı kavramlardan yararlanarak yaşanan değişimleri görmek mümkündür.

- ✓ Duygusal Doyum (Emotional Satisfaction):
- ✓ Aşk Sembolü (The Love Symbol)
- ✓ Çocuğun Anlamı (The meaning of Children) :
- ✓ Ebeveynliğin Anlamı (The Meaning of Parenthood):
- ✓ Evlilik Roller (Marital Roles)
- ✓ Seçenekleri Algılama (Perception of Alternatives)
- ✓ Boşanmanın Anlamı (Meaning of Divorce)

AİLE SOSYOLOJİSİ

✓ Yasal Değişiklikler (Changes in the Law)

İşlevselci Fonksiyonalist Yaklaşım

Genel olarak sosyolojide modernist çerçevede en yaygın olarak kullanılan makro yaklaşım “Yapısal işlevselcilik” olarak da anılan yaklaşımdır. Bu yaklaşım toplumu birbiri ile ilişkili parçaların görev yaptığı bir sistem olarak görür. Örneğin, Amerikalı ünlü sosyolog T. Parsons toplumun koruyucu, bütünleştirici, yönlendirici ve uygulayıcı alt sistemlerden oluştuğunu savunur. Aile de bu bağlamda toplumun bütünlüğünü sağlayan bir kurumdur. Sembolik Etkileşimci Yaklaşımın birey üzerinde odaklaşmasının aksine işlevselcilikteki vurgu daha çok yapı ve onun işleyişi üzerindedir. Yapıyı oluşturan elemanlar olarak normlar, adetler, gelenekler ve kurumlar analiz edilir. İşlevselciliğin tarihsel olarak kökeni, sosyolojinin kurucularından Auguste Comte ve onun pozitivist felsefesine kadar uzanır. İlk olarak Fransız Devrimi sonrası dağılma konumuna gelen toplumda birlik sağlamak amacıyla A. Comte ve daha sonra sanayileşmenin yarattığı “kuralsızlık anomisi” ve ahlaki bunalımların çözümü için “organik dayanışmayı” arttırmak denge ve istikrarı yeniden tesis etmek üzere E. Durkheim tarafından geliştirilen görüşlere dayanır.

Durkheim’e göre, toplumu oluşturan parçalar işlevlerini gördüklerinde toplum normal konumdadır. Buna karşılık organlar görevlerini yapamaz durumda iseler bu “anormal” veya “hastalıklı patolojik” durumdur. İşlevselcilik açısından hem bir organizma olarak yapıya hem de onu oluşturan parçaların işleyişine bakmak gereklidir. A. Comte ve H. Spencer’de toplumu bir tür yaşayan organizma gibi görürler. Bir organizma gibi toplumun da sağlıklı olması, işlevselcilik sadece sosyoloji ile sınırlı değildir. Onun Marcel Mauss, Bronislaw Malinovski ve Radcliffe-Brown gibi ünlü antropologlarla beslenen bir temeli de bulunmaktadır. Özellikle yapı ve işlev arasındaki ilişkiler üzerinde duran ve yapının oluşumunu açıklayan Radcliffe-Brown’ın katkıları önemlidir. Çünkü toplumda önce belirli bir ihtiyacın ortaya çıkması ve daha sonra bu ihtiyacı karşılayacak yapılaşmaya gidilmesi söz konusudur.

Klasik işlevselciliğin biyolojik analogi yaparak bir sosyal evrim kuramına sahip olduğunu da belirtmek gerekir. Çünkü A. Comte ve onun ünlü “Üç Hal Yasası” dahil bazı sosyologlar topluma ve sosyal bilimlere en uygun model olacak bilimin biyoloji olduğunu düşünmüşlerdir.

3

İşlevselcilik ve Aile

Temel görüşleri paralelinde işlevselciler için aile daima toplumun temeli olarak görülür. Ayrıca toplumdaki değişimlere bağlı olarak aile yapısında da değişimler olduğu kabul edilir. Örneğin Parsons (1960)’a göre, sanayi öncesi toplumda, aile temel üretim birimi olduğundan ve emek yoğun üretim yapıldığından, günümüzde daha yaygın olan ve anne-baba evlenmemiş çocuklardan oluşan “çekirdek aile” (nuclear family) yerine “geniş aile”ye (extended family) ihtiyaç vardı.

İşlevselcilere göre sanayi toplumu ortak bazı değerleri paylaşan vatandaşlardan oluşan bir yapıyı gerektirir. Böylece sanayi toplumunda çekirdek aile, çocukların toplumsallaşması ve erişkinlerin istikrar kazanması gibi iki temel işlevi görmekten sorumlu birim olarak desteklenir.

• **Ekonomik Üretim (Economic Production):** Sanayi öncesi dönemde aile ekonomik bir ekipti. Temel ihtiyaçları karşılamak birçok aile için çok güçlü ve aile üyeleri yaşamlarını sürdürebilmek için üretimde işbirliği yapmak zorunda dılar. Buna karşılık sanayileşme ile ev ve işyeri ayrımı orta çıkınca daha önce aynı ekip içinde oldukça sıkı olan aile bağları da zayıflamaya başladı. Özellikle baba ve koca olarak erkeğin evden iş için ayrılması ailenin eski gündelik rutin düzenini sarstı. Öte yandan anne ve kız çocukların aile geçimine olan ekonomik katkıları giderek azalmaya başladı. Türkiye’de de benzer şekilde kırdaki tarımsal faaliyetlerde üretken olan kadınlar, kentte bu olanağı bulamamaktadırlar.

- ✓ *Çocukların Toplumsallaşması (Socialization of Children)*
- ✓ *Yaşlı ve Hasta Bakımı (Care of Sick and Elderly)*
- ✓ *Eğlenme Dinlenme (Recreation)*
- ✓ *Üyelerin Cinsel Denetimi (Sexual Control of Members)*
- ✓ *ÜremeÇoğalma (Reproduction)*

AİLE SOSYOLOJİSİ

Radikal Psikiyatrlar

Son olarak 1960'lerden bu yana aile konusunda ortaya çıkan bir diğer yaklaşımdan söz etmek mümkündür. Bu yaklaşımın ilk bakışta sosyolojinin içinde yer alması garip görünse de geniş bir çerçevede mümkün görünmektedir. Nitekim Abbott(2010)'a göre 1960'ların savaş yerine Aşk ve Barış (Love and Peace) Hareketi ile birlikte insanlar birçok kurum, örgüt ve işleyişte değişiklik talebinde bulunmaya başladılar. Klasik geleneksel tıp da bu arada en çok eleştirilenler arasındaydı. David Cooper ve Ronald Laing özellikle psikiyatri alanında eleştiri yapanların başını çekmekteydi. Onların bu eleştirel saldırıları kısa zamanda çekirdek aile üzerine de yönlendi.

Çatışmacı Yaklaşım

Sosyal bilimlerde Çatışmacı yaklaşım ve kuramlar, toplumdaki gruplar ve sınıflar arasındaki sosyal, siyasi ve maddi eşitsizlikler üzerinde vurgu yaparak mevcut sosyopolitik sistemi eleştirirler.Çatışmacılar özellikle sınıflar arasındaki güç mücadelesi ve birbir ne tarihsel olarak karşıt olan hakim ideolojiler üzerinde dururlar. Bu çalışmalarını güncel "barış ve çatışma çözümü" (peace and conflict resolution) analizleriyle karıştırmamak gerekir. Çatışma kuramı çoğu zaman Marksizm ile birlikte düşünülür

Modern çatışma kuramının kurucusu C.W. Mills'e göre, ilk aşamada sosyal yapılar birbiriyle çıkar ve kıt kaynaklar için çatışan insanlar aracılığıyla yaratılır. Ona göre Amerikan toplumundaki iktidar seçkinlerinin üç ayağı ordu (Pentagon), ekonomi ve yönetim hükümetten oluşur.

Çatışmacı Yaklaşım ve Aile

Günümüzde Marksist olmayan çatışma kuramcıları da bulunmaktadır. Örneğin, bunlardan biri olarak Ralf Dahrendorf çatışmanın "otorite" içeren her ilişkide söz konusu olabileceğini savunur. Meşru olan güç (power) olarak tanımlanan otorite (Weber, 1964) toplumun her kesiminde, ister küçük bir grup ister bir organizasyon ya da geniş toplum olsun her düzeyde bulunur. Otorite konumunda bulunanların diğerlerinde kendisine uymayı beklemesine karşılık diğerleri buna direnirler. Marksizme göre toplumlarda biri "alt -yapı "(infra structure) diğeri ise "üst-yapı"(super structure) olmak üzere ikili bir model bulunur. Bu bağlamda ekonomik alt yapı (kapitalizm) istisnasız diğer tüm üst yapı kurumları gibi aileyi de belirler.Kuşaklar boyunca kadın önce babasının sonra erkek kardeş ve kocasının ihtiyaçlarını karşılamaktan sorumlu tutulmuştur.

Feminist Yaklaşım

Klasik sosyolojik yaklaşımlardan başka aile incelemelerinde giderek artan şekilde Feminist Yaklaşım da kullanıma başlamıştır. Ancak daha başlangıçtan feminist olarak adlandırılan pek çok kuram olduğu veya birbirinden farklı çok sayıda Feminizm bulunduğu belirtilmelidir.

Farklı Feminist Yaklaşımlar

Feminist Yaklaşım içinde en önemlileri Marksist, Radikal, Liberal ve Sosyalist Feminizmdir. Bunlar hakkında önce kısa tanıtıcı bilgiler verdikten sonra aile hakkındaki görüşlerini irdelemek uygun olacaktır.

Marxist Feminizm : Adından da anlaşılacağı üzere bu kuram hem Feminist hem de Marksist görüşlerin bir karışımıdır.

Radikal Feminizm : Radikal feministler ataerkilliği kültürün bir sonucu olarak görürler. Ataerkillik demek, kadın rollerini doğal ve karma olarak görerek aile aracılığıyla kültürel olarak aktarılmasına yardımcı olmak demektir.

Sonuç olarak çok sayıda radikal feminizm olmasına rağmen onları diğer feminizmlerden ayıran iki temel özellik vardır. Bunlardan ilki kadınlar tarafından kadınlar için geliştirilmiş olmasıdır. Bu yüzden mevcut yaklaşımlar ve gündem ile uzlaşmaya gereksinim duymazlar. Diğer kuramlar örneğin Marksizm'in uyarlamasının yerine, yenilikçi olma eğilimindedirler. ikinci temel özellikleri, kadınların baskı görmesini, hükümetin en evrensel ve en temel biçimi olarak görmeleridir.

Liberal Feminizm

Liberal Feminizmin iki temel savından biri "erkeklerle eşitlik" diğeri ise, "kadının özgürlüğü" dür. Onlar için kamusal alanda çalı mak çok önemlidir. Çalışma yaşamında eşitlik, aile yaşamında eşitlik ve son olarak sosyal hayatta eşitlik

AİLE SOSYOLOJİSİ

sağlanmalıdır. Aile içindeki geleneksel işbölümü kadının çalışmasının en büyük engeldir. Kapitalizmin gelişmesi ve yeterli istihdam olanağının sağlanması ile aile dönüşüme uğrayacaktır. Onlar sosyalist ve radikal feministlerin aileyi köklü biçimde dönüştürme taleplerine eleştirel bakarlar. Liberal Feminizm aslında bilimsel bir yaklaşımdan çok politik özellikler taşır. Ataerki yapının nasıl ortaya çıktığı veya ne olduğuyla ilgilenmek yerine nasıl olması gerektiğini sorgular.

Sosyalist Feminizm

Kamusal ve özel alan kavramlarını özellikle vurgulayan sosyalist feministler, radikal feministlerden farklı olarak akillik yerine kapitalizm üzerine eğilimleriyle dikkat çekerler. Onlara göre kapitalizm kadını “özel” erkeği de “kamusal alana” yerleştirmiştir. Savran (1985)’a göre kapitalizm, kadını özgürleştiriyor gibi görünürken, aslında bunun tam aksini yaptığı için, kadının özgürleşmesi ve kurtuluşu ancak sosyalizm ile mümkündür. Ailenin yıkılması ancak sosyalist bir toplumda gerçekleşebilir. Üretim toplumsallaşması, ailedeki yeniden üretime gereksinim bırakmayacak ve ailenin önemi azalacaktır. Siyasal alanın, kamusal alan ile sınırlandırılmış olması da böylece tartışılır hale gelmiş bulunmaktadır. Birleşmiş Milletlerin “Gender in Development” (1996) serisinde de “yönetişim” (governance) kavramının aile içi ilişkileri de kapsayan biçimde genişletildiği unutulmamalıdır.

Daha Farklı Başka Feminizmler (Difference Feminisms)

Postmodern ve postyapısalcı görüşlerin etkisiyle bazı feministler kadının sosyal konumunda ortaya çıkan yeni değişikliklere işaret ederler. Aslında sınıf, etniklik, yaş ve din gibi faktörlere bağlı olarak her kadının toplumda aynı konumda olmadığı bilinen bir şeydir. Ancak yeni ve farklı olan, eşcinsel ve lezbiyenlerin de artık aile kurma taleplerinde bulunmalarıdır. Diğer bir ifade ile “Ö cülüğün” (essentialism) değişmez, doğal, tek bir kadınlık rolü olduğunu iddialarına karşı, farklı feminizmler durumun hiç de öyle olmadığını iddia ederler.

Postmodernizm

Sosyolojide son yıllarda önem kazanan postmodernizmin henüz aile sosyolojisi literatüründe çok fazla etkisi bulunduğu söylenemez. Modernizmin romantik ideallerinin toplumsal sorunları çözmemiş olması, ekonomik gelişmelere rağmen toplumsal refahın yaygınlaşamamış olması, çok sayıda çocuğun yoksulluk ve sefalet içinde doğması ve büyümesi eleştirilerin temel kaynağıdır. Örneğin Norman Denzin (1987)’e göre, artık geleneksel aile kavramının postmodern topluma uygulanabilir olması tartışmalıdır ve çekirdek aile Amerikan toplumunda norm olmaktan çıkmıştır. Ona göre artık aile muhtemelen ilaç veya alkol bağımlısı bekar bir anne tarafından yönetilen tek ebeveynli bir ailedir ve şiddete eğilimli bir hanede yaşamaktadırlar. Ayrıca postmodern ailelerin iki önemli özelliğinden biri, çocukların ebeveynleri dışındaki kişiler tarafından büyütülmesi iken, diğeri ise çocukların sosyalizasyonunda televizyonun çok önemli rol oynar hale gelmesidir. Cheal (1991)’a göre de, yedi saatten fazla televizyon izleyen çocuklar tüm sosyo-kültürel mitleri buradan öğrenmektedirler. Aslında tüm bunların modernizmin yansımaları olduğunu tartışanlar da vardır. Çünkü çalışan kadın çocuğuna ya bakıcı tutmakta ya da kreşe vermektedir. Medyanın ise modernizmin en güçlü aygıtı olduğuna kuşku yoktur.

Bu Özetin tamamını, Çıkmış Sorularını, Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/aile-sosyolojisi-ady212u?search=SOS305U>